

บทที่ ๒

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การอ่านนวนิยายเพื่อการศึกษา ผู้อ่านจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความหมาย ลักษณะ และประวัติความเป็นมาของนวนิยายบาง เพื่อจะได้เข้าใจรูปแบบและเข้าถึงนวนิยายที่อ่านดีขึ้น แต่ก่อนอื่นผู้อ่านควรทราบว่าเดิมเราเรียกนวนิยายว่า "เรื่องอ่านเล่น" บาง เรื่อง "ประโลมโลก" บาง ต่อมาจึงมีบัญญัติศัพท์ "นวนิยาย" ซึ่งแปลว่า "นิยายใหม่" ตรงกับคำว่า novel ในภาษาอังกฤษซึ่งแปลว่า "ใหม่"

นวนิยายจัดเป็นงานเขียนอย่างหนึ่งในประเภทบันเทิงคดี (fiction) และบางครั้งภาษาอังกฤษใช้คำว่า fiction ในความหมายคล้ายคลึงกับ novel ก็มี เช่น หนังสือ The World Book Encyclopedia กล่าวถึง fiction ว่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นจริงๆในชีวิตของคน บางครั้งในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ อาจมีเกร็ดความจริงอยู่บ้างเกี่ยวกับลักษณะนิสัยตัวละคร แต่ลักษณะหรือตัวละครที่สำคัญในเรื่องนั้นมักเป็นสิ่งที่ผู้เขียนสร้างขึ้น

A fiction is a story about things that never happened to people who never were. Sometimes, in historical novels, there is some truth in the story and some characters may be actual persons, but the main characters are usually invented¹

และในหนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง novel ว่าเป็นเรื่องยาวไพเราะแต่งขึ้นด้วยจินตนาการกว้าง โดยมีความมุ่งหมายสำคัญคือความบันเทิง แต่ความ

¹"Fiction," The World Book Encyclopedia, vi(1957), 2526.

มุ่งหมายที่อยู่เบื้องหลังคือช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในชีวิตได้ดียิ่งขึ้น เช่น เรื่อง Huckleberry Finn ขณะที่ผู้อ่านหัวเราะสนุกสนานไปกับอารมณ์ขันของ Mark Twain ก็ได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ และประวัติศาสตร์บางส่วนของ ประเทศสหรัฐอเมริกาไปพร้อมกันด้วย นวนิยายส่วนใหญ่ใ้มนุษย์เป็นตัวละคร แต่ บางครั้งก็ใช้สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตในจินตนิยาย เช่น เรื่อง Gulliver's Travels ของ Jonathan Swift หรือเรื่อง Storm ของ George Stewart ซึ่งตัวเอกเป็นลม ถ้าใ้มนุษย์ก็อาจจะเขียนได้ตั้งแต่เรื่องของจักรพรรดิลงมาถึงมหาดเล็ก หรือตั้งแต่แก่นกนูดถึงจอมโจร และในนวนิยายเรื่องเดียวกันอาจมีตัวละครที่เป็นคนจริงๆปะปนกับตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นก็ได้

A novel is a long prose story that is largely imaginary. Its chief purpose is usually to entertain, but its underlying aim is to help readers to understand life... While the reader is laughing at Mark Twain's humor in Huckleberry Finn, he learns about the nature and the history of part of the United States...

The novel is usually about people, but it is sometimes about animals or fabulous beings, such as those in Gulliver's Travels by Jonathan Swift. In George Stewart's Storm, the chief character is a wind. If the characters are people, they may be of high or low rank. They may be emperor or page boys. They may be saints or thieves.²

และในหนังสือ The Encyclopedia Americana กล่าวถึงนวนิยายว่าเป็นเรื่องร้อยแก้วที่เขียนขึ้นราวกับจะเสนอให้เห็นบุคคลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

²"The Novel," The World Book Encyclopedia, xii(1957), 5788.

ขึ้นจริงๆ แต่ในการสร้างเรื่องนั้นจะอาศัยความจริงเพียงส่วนหนึ่ง ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นความตั้งใจของผู้เขียนที่หลีกเลี่ยงความจริงโดยอาศัยตัวละคร โครงเรื่อง และการกระทำซึ่งอาจมีธรรมชาติที่เป็นไปไม่ได้

a prose fiction written as if it were representing actual persons and events, but characterized by the fact that it partially and often deliberately, evades the limitations of reality by its use of character, plot or action of an improbable or impossible nature³

ในประเทศไทย ปัจจุบันมีผู้สนใจนวนิยายมากขึ้น จึงมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ ออกเผยแพร่ เพื่อ กุสุมา ณ อยุธยา ได้ให้ความหมายของนวนิยายว่า

นวนิยาย คือ เรื่องอ่านเล่น หมายความว่าอย่างไร ก็จะเป็นคำถามที่ถ้าเอากันจริงๆ ก็หาคำตอบที่ถูกต้องหมดจดโดยยากในวงวรรณคดี บางตำราบอกว่า นวนิยายเป็นร้อยแก้วแบบใหม่อย่างหนึ่ง บางทีว่าเป็นเรื่องสุ่มคิดที่เป็นทำนองร้อยแก้ว แต่คิดคล้ายออกใจโดยความวิจิตรพิสดาร บางทีว่าเป็นเรื่องบรรยายแบบใหม่อย่างหนึ่งที่ว่าควยชีวิตปัจจุบัน ควยสภาพความเป็นจริงของชีวิต^๔

เลอไวน์^๕ ได้กล่าวถึงนวนิยายว่า นวนิยายคือหนังสือที่ถือว่าโลกของเรานี้ ล้วนแล้วไปควยความมหัศจรรย์ลึกลับ ความตื่นตะลึงพิสดาร ความสยดสยอง และความปีติชื่นชม ในโลกนี้มีพลังอำนาจที่แสดงฤทธิ์อยู่ ซึ่งพันวิสัยที่มนุษย์จะควบคุมได้ นวนิยายจึงกล่าวถึงโลกและอำนาจเช่นนี้

และ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุพรรณ ยังได้กล่าวถึงนวนิยายไว้ดังนี้

³"The Novel," The Encyclopedia Americana, xx(1957), pp. 504.

^๔เพื่อ กุสุมา ณ อยุธยา, "เรื่องอ่านเล่นหรือนวนิยายในวรรณคดีไทย," จันทร์เกษม, ๘๕(พฤศจิกายน-ธันวาคม, ๒๕๑๑), หน้า ๔๕.

^๕เรื่องเดียวกัน, อ้างถึง George Levine, "On Teaching the Novel," Curriculum Study Center Newsletter, (May, 1967).

ธรรมชาติของนวนิยาย เราเริ่มด้วยพิจารณาว่า นวนิยายมีธรรมชาติอย่างไร อย่างที่หนึ่งเป็นนิยาย เป็นเรื่องแต่ง มีตัวละคร...นวนิยายมักใช้กลวิธีที่ทำให้อ่านแลเห็นไถ่กายวาไมใช่เรื่องจริง เป็นเรื่องสมมติ แม้จะแต่งเรื่องของคนที่มีชีวิตอยู่จริงทุกจะทำให้อ่านราวว่าไมไ่เขียนเรื่องจริง แต่วิธีเจรจาของตัวในเรื่องจะเลียนแบบชีวิตจริงมากที่สุด มีขนบผิดไปจากนิยายในข้อที่ว่า ส่วนที่นักประพันธ์บรรยายหรือพรรณนาจะแตกต่างไปจากส่วนเจรจาของตัวในเรื่อง วิธีเจรจาหรือสนทนาของตัวละคร นิยมให้เป็นไปตามฐานะ ตามวัย และพยายามวาดภาพให้เห็นอาการกิริยาของตัวละครให้ชัด ในเรื่องอาการกิริยาจะช่วยในการดำเนินเรื่อง^๖

เกี่ยวกับความเป็นมาของนวนิยายนั้น เทือก กุสุมา ณ อยุธยา^๗ ได้กล่าวไว้ว่าเริ่มต้นขึ้นทางประเทศตะวันตก ซึ่งควรเป็นประเทศอิตาลีเมื่อครั้งที่ยังเป็นประเทศโรมัน โดยยังคงมีเค้าความคิดเป็นนิทานพื้นเมือง หรือนิทานชาวบ้าน (Folk Tale) และต่อมาเริ่มแพร่หลายไปยังประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย เป็นกลุ่มแรก แล้วจึงถึงประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศสุดท้าย ส่วน ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงความเป็นมาของนวนิยายดังนี้

นวนิยายเกิดเป็นรูปแบบวรรณกรรมเด่นชัดขึ้นในศตวรรษที่ ๑๘ คริสต์กาล คือราวรัชกาลที่ ๓ และแพร่หลายในรัชกาลที่ ๔ ก่อนที่จะมีคนไทยไปศึกษาในยุโรปเป็นจำนวนมาก ประมาณสามชั่วอายุคน เมื่อมีคนไทยไปศึกษากันมากในยุโรปนั้น เป็นเวลาตกในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ หรือรัชกาลที่ ๕ ในระยะนั้นนวนิยายเป็นที่รับรองกันว่าเป็นวรรณกรรมแบบหนึ่งแล้วในสังคมตะวันตก และมีนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงใคร่ความยกย่องในสังคมของชนชั้นสูงแล้ว อาทิ

^๖ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, วิเคราะห์วรรณคดีไทย, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, ๒๕๑๗), หน้า ๑๑๓.

^๗เทือก กุสุมา ณ อยุธยา, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

อลิเวอ โกลด์สมิท (Oliver Goldsmith) และ เจน ออสเทน (Jane Austen) แทกเคอเรย์ก็เป็นนักการประพันธ์ที่ใ้รับการยกย่อง แด่คนศตวรรษที่ ๑๘ และในรัชสมัยพระนางเจ้าวิกตอเรีย เซอราเชอริ โคแนนคอยล และ เซอราอลเคอริ สกอต ก็มีชื่อเสียงแล้ว

ดังไ้กล่าวแล้วว่นวนิยายเป็นรูปแบบวรรณกรรมที่สืบมาจากนิยาย เพียงแต่นวนิยายมีกลวิธีใหม่ขึ้นจากนิยายซึ่งเล่ากันมาแต่โบราณ ม.ล. บุญเหลือ เพทยสุวรรณ ไ้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างนิยายกับนวนิยายไว้ว่า

นิยายทั้งของฝรั่งและตะวันออก มักเป็นเรื่องเล่ายาว อาจเป็นเรื่องร้อยกรองหรือร้อยแก้ว ผู้แต่งมักทำประหนึ่งว่าเป็นเรื่องจริง เล่าสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน มักเป็นเรื่องอิงประวัติศาสตร์ หรือเป็นเกร็ดประวัติศาสตร์ หรือตำนานทางศาสนา กลวิธีมีเพียงการบรรยาย ในการดำเนินเรื่อง ผู้แต่งหรือผู้เล่าจะลำดับเหตุการณ์ตามปฏิทิน คือเมื่อกล่าวถึงตัวละครก็จะกล่าวถึงตั้งแต่เป็นเด็ก แล้วเดินเรื่องไปถึงเป็นหนุ่มสาวไปจนถึงวัยชรา อาจมีกล่าวถึงผู้เล่าในวัยชรา เล่าถึงเรื่องตัวเองบ้าง แต่ก้คงดำเนินเรื่องด้วยวิธีลำดับเหตุการณ์ตามกาลละค้จกกล่าวแล้ว การสนทนาหรือบทเจรจาจะใช่วิธีของการบรรยายนั่นเอง คือผู้แต่งจะเป็นผู้เล่าถึงการสนทนานั้น จะไม่ปล่อยให้ตัวในเรื่องสนทนากันตามสำนวนของตัวในเรื่อง ผู้เล่าหรือผู้แต่งจะปรับปรุงใหญ่เป็นสำนวนคล้ายคลึงกันหมดค้จกที่รู้จักกันอยู่แล้วในนิยายของไทย เช่นเรื่อง สามก๊ก หรือ ราชธาธิราชกิริยาอาการของตัวในเรื่องผู้เล่าจะพรรณนาไม่ละเอียดถี่ถ้วน แล้วทิ้งให้ผู้อ่านวาดภาพเอาเอง แต่ผู้แต่งจะแปลภาพให้ เช่น จะกล่าวว่ผู้นั้นผู้นี้ก็กล่าวขึ้นด้วยความโกรธว่ค้จกนั้น ค้จกนี้ ไม่ใช่บอกแต่คำพูดของตัวในเรื่อง และให้ผู้อ่านสันนิษฐานว่ คำพูดเช่นนั้นเป็นคำพูดที่กล่าวเพราะความโกรธ ค้จกนี้เป็นตัวอยู่ยง

นวนิยายนั้นเป็นร้อยแก้ว ผู้แต่งไม่มีที่ท้าวว่ใครจะให้อ่านเชื่อกว่เป็นเรื่องที่อิงความจริง เป็นที่เข้าใจว่เป็นเรื่องแต่ง และการดำเนินเรื่องนั้นจะค้จกตอนเมื่อตัวละครอยู่ในวัยเด็ก แล้วเล่าต่อไปถึงวัยหนุ่มสาวตามกาลละเหมือนปฏิทิน หรือจะค้จกตอนเมื่อหนุ่มสาวอนุเล่าไปถึงวัยเด็ก กล่าวว่จกนั้นไปถึงวัยชรา แล้วย้อนกลับมาว่วัยไหนอีกก็ไ้ และมีวิธีการอีกหลายอย่างซึ่งผู้แต่งใช้ตามความพอใจ และที่ถือกันเป็นข้อกำหนดและยึดกันมาเป็นแบบฉบับใน

ม.ล. บุญเหลือ เพทยสุวรรณ, "หัวใจของวรรณคดีไทย," วรรณไวทยาการ, (โครงการตำรา สมาคมสังคมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๗๕.

บรรดานักแต่งนวนิยายในประเทศตะวันตกก็คือ คำพูดของตัวในเรื่อง จะต้องเป็นคำพูดที่เหมาะสมแก่ฐานะเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของตัวนั้นๆ และการสนทนาหรือเจรจาจะเห็นชัดว่าเป็นสำนวนของตัวละคร อีกทั้งมีการแบ่งแยกกันเด่นชัดระหว่างสำนวนการบรรยายเรื่อง หรือพรรณนาเหตุการณ์ต่างๆ ของผู้แต่ง กับสำนวนสนทนาของตัวละคร

ทางคำส่วนประกอบหรือองค์ประกอบของนวนิยายนั้น ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวไว้ว่า "นวนิยายมีส่วนประกอบคือ มีแนวเรื่อง โครงเรื่อง เนื้อเรื่อง อันประกอบด้วยตัวละครพร้อมด้วยลักษณะนิสัยต่างๆ ทำให้มีพฤติกรรมอันเป็นผลจากลักษณะนิสัยอีกชั้นหนึ่ง นวนิยายจะต้องมีขนาดยาวพอสมควร"^{๑๐} นอกจากจะแบ่งส่วนประกอบของนวนิยายดังกล่าวแล้ว เทือก กุสุมา ณ อยุธยา^{๑๑} กล่าวว่าอาจแบ่งออกได้เป็นแบบอื่นๆอีก เช่น

๑. Plot (การดำเนินเรื่อง)
๒. Setting หรือ locale (ฉาก)
๓. Dialogue (บทสนทนา)
๔. Characterization (การสร้างตัวละคร)
๕. Philosophy หรือ Point of View (ปรัชญาหรือคติธรรมที่ได้ออกจากเรื่อง)

Plot

หนังสือ Encyclopedia Britannica¹² กล่าวว่าโครงเรื่อง (plot) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบของเรื่องมากกว่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง และได้อ้างถึงข้อความของ E.M. Forster ซึ่งกล่าว

^{๑๐} ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๔-๕.

^{๑๑} ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, วิเคราะห์วรรณคดีไทย, หน้า ๑๑๔.

^{๑๒} เทือก กุสุมา ณ อยุธยา, เรื่องเดิม.

¹² "The Novel," Encyclopedia Britannica, ed. William Benton,

ว่า เรื่องราว (Story) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยการบรรยายเหตุการณ์ตามลำดับเวลา ในขณะที่โครงเรื่อง (Plot) เป็นการจัดระเบียบของเหตุการณ์ตามนัยแห่งเหตุ-

ส่วน เทือก กุสุมา ณ อยุธยา ได้ใช้คำว่า การดำเนินเรื่องในความหมายของ plot และได้กล่าวถึงการดำเนินเรื่องของนวนิยายว่าดังนี้

การดำเนินเรื่องที่ดีผู้แต่งต้องค่อยๆคลี่คลายเรื่องออกไปให้เข้มข้นขึ้นทุกที จนกระทั่งตอนจะจบก็ถึงขีดสูงสุด (climax) แล้วก็คลี่คลายลงอย่างนุก การแต่งที่ดีผู้แต่งต้องพยายามให้ไคลแมกซ์ในที่ที่ถูกต้อง คือตอนใกล้จะจบ ถ้าไปถึงไคลแมกซ์เสียก่อนตอนหรือตอนกลางของเรื่อง เรื่องก็จะดูเฉื่อยช้ำ จืดชืด อนึ่งการผูกเรื่องนั้นผู้แต่งที่ดีต้องพยายามดำเนินเรื่องไม่ให้อ่านเดาได้ว่าควรจะไปทางไหน มิฉะนั้นเรื่องก็จะจืดชืดเช่นเคย^{๑๓}

การดำเนินเรื่องไม่ให้จืดชืดดังกล่าวนี้ย่อมขึ้นอยู่กับกลวิธีที่จะใช้ในการเขียนซึ่งมีอยู่หลายอย่างด้วยกัน ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงกลวิธีในการเขียนไว้ดังนี้

กลวิธี คือการกระทำ "อย่างไร" จึงจะทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไปตามโครงเรื่องที่ผูกไว้ และให้บรรลุความมุ่งหมายของเรา แบ่งเรื่องเป็นบทๆ หรือไม่ จะตั้งตนบทที่หนึ่งด้วยตัวเอกฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชาย หรือจะตั้งตนด้วยตัวที่ไม่ค่อยสำคัญในเรื่อง พอแต่เพียงให้เห็นฉากของเรื่อง จะใช้สำนวนภาษาอย่างไร จะใช้ภาษาสละสลวยพรรณานาภาพงามๆในชนบท หรือจะทำให้คนอ่านเห็นภาพงามๆในชนบท หรือจะทำให้คนอ่านเห็นภาพที่น่าสังเวชเนื่องมาจากความจนของชาวชนบท หรือจะแสดงให้เห็นภาพความสงบ เราอาจเลือกใช้สำนวนเหมือนภาษาพูดตลอดเรื่องหรือเลือกสำนวนเรียบๆเมื่อแสดงชีวิตชาวกรุง หรือเลือกสำนวนภาคโศกเมื่อแสดงชีวิตชาวชนบท จะใช้ฉากเพียงแห่งเดียวในเหตุการณ์ทุกอันที่เกิดขึ้นในชนบท หรือจะให้เกิดในกรุงและชนบทสลับกันไป เราจะใช้อารมณ์ขันหรือไม่ หรือจะใช้อารมณ์จริงจัง หรือจะแทรกการอธิบายปรัชญาชีวิตไปพลางระหว่างที่พรรณานาชีวิตในชนบท เหล่านี้เป็นกลวิธีที่ผู้แต่งจะต้องกำหนด ขบวนการของกลวิธีทั้งหมดเราอาจเรียก "ลีลา" ก็ได้^{๑๔}

^{๑๓} เทือก กุสุมา ณ อยุธยา, เรื่องเดิม.

^{๑๔} ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, วิเคราะห์วรรณคดีไทย, หน้า ๑๑๕.

ฉาก

ฉากเป็นเครื่องสนับสนุนการดำเนินเรื่องทำให้เห็นจริงเห็นจังขึ้น^{๑๕} สิ่ง
ที่ควรสังเกตอย่างหนึ่งในนวนิยายคือ วัสดุของฉากของนวนิยายนั้น คือถ้อยคำสำนวน
ที่เราใช้วาทกรรมโน้มน้าวบ้าง หรือบอกกล่าวประวัติของบุคคลหรือสถานที่ หรือยุคสมัยที่
เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น หรือดำเนินไป ซึ่งผู้ประพันธ์อาจบอกถึงฉากด้วยกลวิธีต่างๆ^{๑๖}

บทสนทนา

กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ^{๑๗}กล่าวว่า บทสนทนาคือการสนทนาโต้ตอบระหว่าง
บุคคลในเรื่องซึ่งจะเป็นเครื่องช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจอุปนิสัยใจคอของบุคคลในเรื่อง
ช่วยดำเนินเรื่อง ช่วยขยายการบรรยายรายละเอียดต่างๆในเรื่อง บทสนทนาที่
ดีนั้น เทือก กุสุมา ณ อยุธยา^{๑๘}กล่าวว่าควรเป็นคำพูดที่คนจริงๆควรพูดกัน คือ
ควรเป็นภาษาที่สอดคล้องกับบุคคล ไม่เป็นภาษาเขียนหรือภาษาราชการ

การสร้างตัวละคร

กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ^{๑๙}กล่าวว่า ตัวละครคือบุคคลที่สมมติขึ้นให้เป็นผู้
กระทำเหตุการณ์ หรือทำให้เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง หรือได้รับผลแห่งเหตุการณ์นั้นๆ

^{๑๕} เทือก กุสุมา ณ อยุธยา, เรื่องเดิม.

^{๑๖} ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "แนะแนวทางอ่านนวนิยาย," หน้า ๓.

^{๑๗} กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, "คำบรรยายวิชานวนิยายไทย," ภาคปลาย
ปีการศึกษา ๒๕๑๔.

^{๑๘} เทือก กุสุมา ณ อยุธยา, เรื่องเดิม.

^{๑๙} กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, เรื่องเดิม.

ซึ่ง ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ^{๒๐} ได้กล่าวว่าตัวละครนวนิยายต่างๆ ไปอาศัยลักษณะนิสัยของตัวละคร เป็นเนื้อหาสำคัญที่สุดอันหนึ่งของหนังสือ และความสนใจของคนอ่านส่วนใหญ่ที่มีความคึกคักพอสมควร ก็มักขึ้นต่ออุปนิสัยของตัวละคร ในการสร้างตัวละคร เพื่อ กุสุมา ณ อยุธยา^{๒๑} กล่าวว่าผู้แต่งที่ดียอมไม่บอกถึงลักษณะนิสัยของตัวละครออกไปตรงๆว่ามีนิสัยใจคอเป็นอย่างไร แต่จะแต่งให้ผู้อ่านคิดเอาเองจากคำสนทนา ความคิด หรือการกระทำของตัวละคร นวนิยายที่ที่นั้นจะต้องสร้างตัวละครให้สมจริง คือไม่เลวหรือดีจนเกินไป

ปรัชญาหรือคติธรรมที่ได้จากนวนิยาย

ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ^{๒๒} กล่าวว่าปรัชญาของผู้ประพันธ์ไม่ใช่สิ่งที่จะแลเห็นได้ง่ายๆ เพราะผู้ประพันธ์อาจไม่มีความคิดเห็นของตนแน่นอน หรือมีความคิดเห็นบางอย่างขัดแย้งกันในตัว แต่เป็นหน้าที่ของผู้อ่านที่จะต้องพยายามจับความคิดของผู้ประพันธ์ให้ได้ โดยอาจพิจารณาจากคำพูดของตัวละคร จากวิธีการที่นักประพันธ์บรรยายแสดงความคิดนึกของตนเองออกมาตรงๆหรืออาจแฝงไว้ในเหตุการณ์ต่างๆก็ได้

^{๒๐}ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "แนะแนวทางอ่านนวนิยาย," หน้า ๙.

^{๒๑}เพื่อ กุสุมา ณ อยุธยา, เรื่องเดิม.

^{๒๒}ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "แนะแนวทางอ่านนวนิยาย," หน้า ๘.

วิวัฒนาการของนวนิยายไทย

ลิตธา พิณีจิวกุล^{๒๓} กล่าวถึงวิวัฒนาการของนวนิยายไทยไว้ว่าเริ่มมีขึ้นเมื่อปลายรัชกาลที่ ๕ หรือต้นรัชกาลที่ ๖ เนื่องจากนักเรียนไทยที่กลับจากยุโรป นำเข้ามาเผยแพร่ โดยเริ่มด้วยการแปลนวนิยายจากภาษาอังกฤษก่อน เรื่องแปลเรื่องแรกที่นิยมกันมากที่สุดคือเรื่อง "ความพยาบาท" ของ แมวั้น (พระยาสุรินทรราชา-นภยูง วิเศษกุล) แปลมาจาก Vendetta ของ แมรี่ คอเรลลี .ม.จ.หญิง ศุขศรีสมร ทรงแปลเรื่องเตลมา ของนักประพันธ์คนเดียวกัน ในตอนแรกๆมักจะแปลเรื่องที่เป็นแก่นโลกโชน จนสมัยรัชกาลที่ ๗ การศึกษาของชาวไทยขยายตัวมากขึ้น มีนวนิยายแปลเรื่องอิงพงศาวดารและอื่นๆ ที่มีชื่อเสียงมากคือเรื่องทะเลแก้ว ทหารสามเกลอ ของ อเล็กซองต์ คุมาร์ และเริ่มมีนักเขียนไทยที่มีชื่อคือ เสรีบุรโกเศศ นาคะประทีป สง่า กาญจนาคพันธ์ มรกต (พระยาสุนทรพิพิธ) คอกไม้สด แมอนงค์ ศรีบูรพา นางเยาว์ ประภาสธิต และยาขอบ เป็นต้น

นวนิยายไทยมีวิวัฒนาการมาตามลำดับ จนกระทั่งเริ่มมีลักษณะเป็นของตัวเอง ซึ่ง ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงลักษณะของนวนิยายไทยว่า

ระยะเวลาระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๐ ถึงสงครามมหาเอเชียบูรพา เป็นระยะเวลาที่นวนิยายไทยขยับตัวเปลี่ยนแปลงจากการทำตามนวนิยายภาษาอังกฤษมาเป็นนวนิยายไทยที่มีลักษณะเป็นของตนเอง ในตอนแรกนักเขียนนวนิยายยังคงอาศัยหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารต่างๆ นวนิยายในระยะนี้เริ่มใช้ตัวละครเป็นคนไทยและใช้เหตุการณ์ในประเทศไทย มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ เป็นชนิตพาณีน มีนางเอกเป็นคนฐานะดี เช่น เป็นลูกพระยา เกิดรักกับชายที่มีฐานะยากจน และถูกบิดามารดาบังคับให้แต่งงานกับคนอื่น ฝ่ายชายก็โศกสลดสุดซึ่งมักจะหลีกหนีจากความเศร้าโศกไปดำเนินชีวิตในจังหวัดทางไกล หรืออาจกลับกัน คือฝ่ายชายเป็นลูกพระยา ภูมิตั้งยากจนแต่มีความดี แลวกก็ถูกพวกรักกัน คุยเหตุใดเหตุหนึ่ง ในที่สุดก็ใคร่คว้าความสำเร็จ โดแต่งงานกับหญิงที่ตนรัก ถ้าฝ่ายชายเป็นฝ่ายที่อยู่ในฐานะสูง เรื่องมักจะจบลงในทางดี ถ้ากลับกันก็จบ

^{๒๓} ลิตธา พิณีจิวกุล, และคนอื่นๆ, "ภูมิหลังและวิวัฒนาการของวรรณกรรมไทย," ความรุดหน้าไปทางวรรณกรรมไทย, นครหลวง: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น (ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕) หน้า ๓๕๗-๘.

๒๔

ดูอย่างเสรีว่า ขนาดเรื่องไม่ค่อยยาวนานนัก นักเขียนไม่ค่อยเอาใจใส่กับสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตครอบครัวไทย ไม่เอาใจใส่กับปัญหาอื่นใดนอกจากความรักระหว่างหนุ่มสาว^{๒๔}

ต่อมานักเขียนนวนิยายในเมืองไทยมีมากขึ้น ลักษณะของนวนิยายไทยจึงขยายตัวตามกลุ่มความคิดของนักเขียนด้วย ซึ่ง สุชาติ สวัสดิ์ศรี^{๒๕} ได้แบ่งกลุ่มความคิดของนักเขียนไทย พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๕๐๐ ออกเป็น ๓ กลุ่มด้วยกันคือ

๑. กลุ่มพาฝัน (Romantic Group) แนวคิดของเรื่องเป็นไปในแบบที่
ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวไว้ในลักษณะนวนิยายไทย นักเขียนในกลุ่มนี้
ที่สำคัญคือ "ชาวเหนือ" (กระสินธ์ เนตรายน) "สุพัตรา" (หนู ยืนยง)
ป. อินทรปาลิต และ จ. ไทรปิ่น

ต่อมากลุ่มความคิดนี้ได้แตกแขนงออกไปเป็นแนวการเขียนประเภทจินต
นิยายเพิ่มขึ้นด้วย เช่น "ผู้ชนะสิบทิศ" ของ ยาวชอบ "กรรมนีนาง" ของ อังอิ
และ "ราชินีบอด" ของ สุวัฒน์ วรดิลก

๒. กลุ่มความคิดต่างแดน (Exotic Group) แนวคิดของกลุ่มนี้เริ่ม
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕ ลักษณะที่สำคัญของกลุ่มนี้คือ การใช้ฉากต่างแดน หรือสถานที่
ต่างประเทศดำเนินเรื่อง ผู้เผยแพร่แนวคิดนี้คือ ม.จ. อากาศคำเเกิง ในเรื่อง
"ละครแห่งชีวิต" ต่อมาศรีบูรพาเขียน "ข้างหลังภาพ" ไซ้ฉากประเทศญี่ปุ่น และ
สศ. กุระมะโรहित เขียน "ปักกิ่งนครแห่งความหลัง" เป็นต้น

แนวความคิดนี้นิยมกันมากหลังสงคราม อาจเป็นเพราะมีผู้กลับจากต่าง
ประเทศมากขึ้น ความนิยมคุณค่าแบบตะวันตกซึ่งเป็นสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ จึงเข้ามาใน
นวนิยายไทยรุ่นนี้มาก แต่ปัจจุบันความนิยมเริ่มลดลงกว่าเมื่อ ๓๐ ปีก่อนบ้าง

^{๒๔}ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "หัวใจของวรรณคดีไทย," หน้า ๔๕-๖.

^{๒๕}สุชาติ สวัสดิ์ศรี, "แนวคิดของนักเขียนวรรณกรรมไทย ตั้งแต่ พ.ศ.
๒๔๘๘-๒๕๐๐ ปัจจุบัน," รายงานการสัมมนาการสอวรรณกรรมไทยปัจจุบันระดับ
อุดมศึกษา, (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๖), หน้า ๓๑-๓.



เพราะสื่อมวลชนประเภทอื่น เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ได้ช่วยเสนอเรื่องชีวิตต่างแดนมากขึ้น

๓. กลุ่มชีวิตครอบครัว (Family Group) ผู้นำสำคัญของแนวความคิดกลุ่มนี้เป็นนักเขียนสตรีเป็นส่วนใหญ่ ผู้นำกลุ่มนี้คนแรกคือ ดอกไม้สด เมื่อเขียนเกี่ยวกับความซับซ้อนในระบบครอบครัวไทย การปรับค่านิยมแบบใหม่ให้เข้ากับระบบเก่าในครอบครัว ต่อมา มี ก. สุรางคนางค์ เขียน "หญิงคนชั่ว"

๔. กลุ่มราชสำนัก (Royalist Group) ตัวแทนของกลุ่มนี้ คือ ศักดิ์สิทธิ์ ปราโมช ในนวนิยายเรื่อง "สี่แผ่นดิน" หลวงวิจิตรวาทการ เขียนเรื่อง "พานทองรองเลือด" เป็นต้น

๕. กลุ่มลูกทุ่ง (Local Colour Group) แนวคิดของกลุ่มนี้พูดถึงอิทธิพลสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นชนบทส่วนมาก เรื่องราวมักเป็นการแสดงสภาพชีวิตของคนที่อยู่ในท้องถิ่น ความรักบ้านเกิดเมืองนอน ความกล้าหาญ เสียสละ ลัทธิเจ้าถิ่น ตัวละครมักเป็นคนจน เป็นทาส เป็นชาวนา นักเขียนกลุ่มนี้คือ เทพ มหาเปารยะ และ ถนอม มหาเปารยะ ผู้นำสำคัญของกลุ่มนี้คือ ไม้มืองเค็ม

๖. กลุ่มนักอุดมคติ (Idealistic Group) ผู้ริเริ่มกลุ่มแนวความคิดนี้คนแรก น่าจะเป็น นิมิตรมงคล (ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์) ซึ่งเขียนเรื่อง "เมืองนิมิตร" หนังสือเล่มนี้อาจสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คนเขียนผู้อื่นในกลุ่มนี้ คือ ศรีบูรพา เขียนเรื่อง "แลไปข้างหน้า" สด กุระโรหิต ในเรื่อง "เลือดสีน้ำเงิน" "ระย้า" "นักปฏิวัติ" เสนีย์ เสาวพงศ์ ในเรื่อง "ปีศาจ" เป็นต้น ลักษณะเด่นชัดของแนวเขียนกลุ่มนี้ คือ เป็นเพียงเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม ผู้ประพันธ์เพียงบอกลักษณะของสังคมที่เป็นอยู่ แต่ไม่ได้บอกวิธีแก้ว่าควรจะทำอย่างไร

๗. กลุ่มก้าวหน้า (Progressive Group) นักเขียนกลุ่มนี้มีงานเขียนใกล้เคียงกับกลุ่มอุดมคติ แต่กลุ่มก้าวหน้ามีลักษณะเป็นข้อผูกพันทางความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง เช่น เสนอวิธีที่จะเปลี่ยนแปลง หรือเรียกร้องให้มีการจัดระเบียบสังคมแบบสังคมนิยม บางทีไม่คำนึงถึงรสนิยมภาษาและวรรณศิลป์ และ

ตัวเอกของเรื่องมักเป็นชนชั้นกรรมาชีพที่มองโลกในแง่ดี (Positive hero)
 ตัวละครจะไม่ยอมฆ่าตัวตาย แต่จะต้องต่อสู้และอดทนเพื่ออุดมการณ์ที่วางไว้ ลักษณะ
 ดังกล่าวเรียกว่า **Social Realism** นักเขียนกลุ่มนี้ เช่น ทีปกร เป็ลื่อง วรรณศรี
 และ สมชาย ปรึกษาเจริญ เป็นต้น

เมื่อทราบถึงการแบ่งกลุ่มความคิดของนักเขียนแล้ว ควรจะทราบถึงประเภท
 ของนวนิยายด้วย เทือก กุสุมา ณ อยุธยา ได้กล่าวไว้ว่า "การจัดประเภทของนว
 นิยายนั้น ต่างสำนักต่างกำหนดของตนไปตามเรื่อง"^{๒๖} ในที่นี้จะกล่าวถึงการจัดประเภท
 ของนวนิยาย ๒ แบบ คือ

ก. แบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่คือ

๑. Romantic Novel คือประเภทที่เป็นความคิดฝันของผู้แต่งไม่ค่อย
 ตรงตามความเป็นจริงในโลก

๒. Realistic Novel คือประเภทที่แต่งให้เห็นว่าโลกจริงๆเป็น
 อย่างไร ตัวละครประพฤติปฏิบัติอย่างที่ไม่ควรควรเป็น

ข. แบ่งเป็น ๕ ประเภท คือ

๑. Regional Novel คือประเภทที่เกี่ยวกับท้องถิ่น เช่น เรื่อง
 ของ ไม้ เมืองเดิม หรือ มนต์ จรรงค์

๒. Sociological Novel คือประเภทที่พูดถึงชีวิตในสังคมทั่วไป
 เช่น สามชาย ของคอกไม้สด

๓. Realistic Novel เหมือนกับข้อ ๒ (ก)

๔. Naturalistic Novel คือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของมนุษย์

^{๒๖} เทือก กุสุมา ณ อยุธยา, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

เช่น เรื่องที่ว่าด้วยกามารมณ์ เพศ เป็นต้น

๕. Historical Novel คือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประวัติ เช่น เรื่อง ลีแผ่นดิน ของ คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นต้น

แต่ไม่ว่าจะแบ่งประเภทของนวนิยายออกไปเช่นใด "สิ่งที่เหมือนกันใน นวนิยายทุกเรื่อง คือธรรมชาติธาตุแท้ของคน หรือ human element" ^{๒๗} ตามความเห็นของ ม.ล. ฤๅ ชุมสาย ซึ่งกล่าวต่อไปว่า

นวนิยายทุกเรื่อง แทบจะไม่มีข้อยกเว้น ก็จะมีเรื่องวนเวียนอยู่ รอบๆ อารมณ์ ความรู้สึก และบางทีสัญชาตญาณของคน ทั้งที่เป็นอารมณ์สามัญ เช่น รัก เพศรส เกลียด โกรธ อิจฉา หึง พยายาม ตื่นเต้น ฯลฯ และ อารมณ์แยบยล (subtle) เช่น นอยเนื้อต่ำใจ ทั้งรักทั้งแค้น พิศวงแกมชม เชย ยิมหยัน ยิมเยาะ ซอกซำใจ เกรงกลัว กระตากอาย

และถ้าวิเคราะห์ลงไปไปถึงแก่นสาร นวนิยายจะมีโครงสร้างเหมือนกันหมด คือ เป็นการเล่าถึงภาวะขัดแย้ง (conflict) ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม (ซึ่งทำให้เกิดทุกข์) และคนแก่อุตส่าห์ดิ้นรนออกมาจากภาวะขัดแย้ง ใดหรือไม่ และอย่างไร ภาวะขัดแย้งอาจเป็นระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ ภายภาพ คนกับสังคมและหรือภาวะทางเศรษฐกิจ คนกับสัตว์ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ^{๒๘}

นอกจากจะศึกษาถึงลักษณะความเป็นมาของนวนิยายแล้ว สิ่งหนึ่งที่ผู้ศึกษา ไม่ควรลืมคือประโยชน์ของนวนิยายซึ่งมีอยู่หลายด้านด้วยกัน เทือก กุสุมา ณ อยุธา ^{๒๙} ได้สรุปประโยชน์หรือคุณค่าของนวนิยายไว้ย่อๆ ดังนี้

๑. ประโยชน์ที่เกิดฐานเป็นวรรณคดี คือ ผู้อ่านได้รับความสนุกเพลิดเพลิน เกิดอารมณ์ความสะเทือนใจ และความนึกฝันไปตามท้องเรื่อง

^{๒๗} ม.ล. ฤๅ ชุมสาย, วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ไทววัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๑๐๗.

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๒๙} เทือก กุสุมา ณ อยุธา, เรื่องเดิม.

๒. ประโยชน์อันเกิดแก่ผู้เขียนเอง ได้แก่การระบายอารมณ์ การแสดงความคิด การให้ทัศนะหลักเกณฑ์ชีวิตแก่ผู้อ่าน

๓. ประโยชน์ในฐานะที่เป็นเครื่องบันเทิง ทั้งยังมีการประยุกต์เป็นละครวิทยุ ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

๔. ประโยชน์ในค่าน้ำให้ความรู้ เช่น สภาพความเป็นอยู่ ภูมิฐานบ้านเมือง วัฒนธรรม ฯลฯ หรือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตในเรื่องที่แต่งก็ได้ แต่ทำได้ดีกว่าสิ่งอื่น เช่น ประวัติศาสตร์ ฯลฯ คือให้รายละเอียดของชีวิตมากกว่า

๕. ประโยชน์ด้านภาษา ผู้อ่านได้สัมผัสกับภาษาที่ร่ายกรองไว้อย่างประณีตบรรจงแล้ว

๖. ประโยชน์ในด้านคติธรรม เป็นเครื่องชำระจิตใจของผู้อ่าน ยกกระตือรือร้นจิตใจให้สูงขึ้น ถ้าเป็นวรรณคดีที่ดี

๗. ประโยชน์ในทางการเมือง นวนิยายบางเรื่องอาจทำให้การเมืองผันแปรไปได้ โดยผู้แต่งใช้นวนิยายเป็นสื่อคัดค้านความอยุติธรรมและผู้อ่านเห็นด้วย

นอกจากประโยชน์ดังกล่าวแล้ว ในหนังสือ *The World Book Encyclopedia*³⁰ ยังกล่าวถึงอิทธิพลของนวนิยายไว้พอสรุปได้คือนวนิยายนอกจากจะให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านแล้ว ยังเป็นเสมือนกระจกเงาสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นธรรมชาติของมนุษย์ และนวนิยายบางเรื่องยังให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์แก่ผู้อ่านอีกด้วย เช่น เรื่อง *Henry Esmond* ของ *Thackeray* ซึ่งได้ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศอังกฤษ เป็นต้น บางครั้งนวนิยายมิใช่จะสะท้อนให้เห็นภาพพจน์ต่างๆแต่อย่างเดียว หากยังมีอิทธิพลเหนือประวัติศาสตร์ได้ด้วย เช่น เรื่อง *Uncle Tom's Cabin* ของ *Harriet Beacher Stowe*

³⁰"The Novel," *The World Book Encyclopedia*, vi (1957),

ซึ่งช่วยทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในหมู่มหาชน เป็นคน และนวนิยายไม่ได้สอนใจผู้อ่าน
อย่างเคี้ยว แต่ยังช่วยค้ำชูสังคมและช่วยให้อ่านมีความเข้าใจเพื่อนมนุษย์และมี
ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นยิ่งขึ้น

เพื่อให้เกิดความสนุก เพลิดเพลินจากการอ่านนวนิยาย ผู้อ่านควรจะต้อง
มีความรู้ประกอบในด้านต่างๆบ้าง ซึ่ง วิภา เสนานานู^{๓๑} โลกกล่าววาทกรรมมีความรู้
ในเรื่องต่อไปนี้ คือ

๑. ประวัติผู้แต่ง โลกกล่าวแล้ววาทกรรมเกิดจากความรู้สึกนึกคิดและ
จินตนาการของผู้เขียนที่ถ่ายทอดออกมาด้วยภาษา ถ้าเราไม่รู้จักคนเขียนเราก็อาจ
ตีความหมายของภาษาในวาทกรรมของเขาผิดไปด้วย

๒. ประวัติศาสตร์ วาทกรรมนั้นย่อมสะท้อนให้เห็นภาพของสังคม เพราะ
ว่าสังคมมีส่วนสร้างจินตนาการและความรู้สึกของนักประพันธ์ เท่ากับว่าสังคมมีบท
บาทในการสร้างวาทกรรมด้วยเหมือนกัน นอกจากจะรู้ประวัติศาสตร์ทั่วไปแล้ว
ก็ควรรู้สภาพทางการเมืองของยุคที่วาทกรรมแต่ละชิ้นเกิดขึ้นด้วยเพื่อความเข้าใจ
ของเราเอง

๓. สังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ นักเขียนบางคนได้แรงบันดาลใจหรือ
ขอคิดมาจากสภาพของชนชั้นของมนุษย์ในสังคม และลัทธิเศรษฐศาสตร์ใหม่ๆที่เกิดขึ้น
หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป นักเขียนที่สนใจปัญหาของสังคมมักแทรกความ
คิดหรือบางทีก็ใช้ความขัดแย้งของสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ในชั้นต่างๆเป็นเค้า
โครงเรื่อง

๔. จิตวิทยา ผู้อ่านควรรู้จักจิตวิทยา และจิตวิทยาวิเคราะห์บ้าง เพื่อ
จะได้เข้าใจพฤติกรรมของตัวละคร

๕. ปรักษา การเข้าใจปรักษานั้นๆในเรื่อง ทำให้เราเข้าใจวาทกรรม
โดยแจ่มแจ้งและอ่านออกกรสขึ้น

^{๓๑}วิภา เสนานานู, "ศึกษาวรรณคดีให้สนุก," จันทร์เกษม, ๘๑(มีนาคม

๖. ศาสนา การจะเข้าใจเรื่องและอ่านไค่ส่นุ่ก จำเป็นต้องรู้หลักการของศาสนาที่เกี่ยวข้องควย

๗. สภาพภูมิอากาศ ถ้าจะศึกษาวรรณคดีหรือวรรณกรรมไค่ส่นุ่กและชาวซึ่ก ผู้อ่านควรรู้ลักษณะดินฟ้าอากาศ และสภาพภูมิประเทศในเรื่งนั้นๆควย โดยเฉพะวรรณกรรมทางตะวันตก ซึ่กจะช่วยให้เราเข้าใจสัญลักษณ์ต่างๆที่กวีหรือนักประพันธ์ใช้

ความรุ่ประกอบกรอ่านนวนิยายซึ่ก ๗ ขอ ซ่างตน ขอที่ล้าคัญและควรศึกษาประกอบมากที่สุด คือ ถ่านสังคคศึกษา คังที่ เจตนา นาควัชระ ให้ความเห็นว่

วรรณคดีนั้นมื้ซึ่กส่วนที่เป็นสมบัติรวมของทุกยุคทุกสมัยทุกถิ่น และซึ่กที่มีส่วนผูกพันกับยุคไค่ยุคหนึ่งหรือภาวะไค่ภาวะหนึ่ง หรือถิ่นไค่ถิ่นหนึ่ง หรือสังคคไค่สังคคหนึ่ง แมแต่ภาษาที่วรรณคดีใช้สื่อความหมายก็เป็นสมบัติเฉพะของถิ่นหนึ่งหรือกาดูเวลาไค่เวลาหนึ่ง การศึกษาวรรณคดีจึงเลื่งการศึกษาสังคคไค่ยาก ความรุ่เกี่ยวกับสังคคอันเป็นถิ่นที่เกิดของวรรณกรรมจึงเป็นลึงจำเป็น^{๓๒}

นอกจากนั้น Richard Hoggart , ยังไค่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีและสังคคเอาไว้ว่

I begin with two assertions. First, without appreciating good literature no one will really understand the nature of society. Second, literary critical analysis can be applied to certain social phenomena other than 'academically' respectable. Literature-for instance, to the popular arts and mass communication so as to illuminate their meanings for individuals and their societies. These are the two themes of this chapter. They are obviously related, but the first is the mare important and the second the less obvious. ³³

^{๓๒}เจตนา นาควัชระ, "วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี," วรรณไวทยากร, (โครงการตำราสังคคศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๓.

³³Richard Hoggart, "Literature and Society," A Guide to the Social Sciences, (New York: Mentor Book, 1968), pp. 203.

ตามที่ไต่ถามกล่าวอ้างแล้วนั้น คงจะเป็นการเพียงพอที่จะทำให้เห็นว่าการศึกษาสภาพพื้นฐานของสังคมไทยควบคู่กันไปกับการสอนอ่านนวนิยายร่วมสมัยย่อมจะทำให้เกิดประโยชน์ในด้านความเข้าใจถึงลักษณะนิสัยและความรู้สึกนึกคิดของคนไทย และในด้านที่จะให้เข้าถึงวรรณศิลป์หรือศิลปะของการแต่งนวนิยายด้วย

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าสังคมประกอบขึ้นด้วยกลุ่มต่างๆ ดังที่ โสภาคชูพิภุสชัย^{๓๔} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสังคมว่า "สังคมประกอบด้วยชุมชนหลายชุมชนมารวมกัน และองค์การต่างๆ ตลอดจนกลุ่มชนขนาดเล็กลงภายในชุมชนเหล่านั้นคือ กลุ่มครอบครัว กลุ่มงาน กลุ่มมิตรภาพ และกลุ่มชนอื่นๆ ซึ่งต่างก็มีโครงสร้างกลุ่มของตนเองต่างกันไป"^{๓๕}

ที่กล่าวมาแล้วเป็นลักษณะหรือสภาพของสังคมทั่วไป สำหรับสภาพสังคมไทยยังมีลักษณะเฉพาะตน ซึ่ง ม.ร.ว. พุทธิสถาน ชุมพล^{๓๕} กล่าวว่า

๑. เดิมประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมและมีการจัดระบบสังคมดั้งเดิมในลักษณะจำลองแบบครอบครัว (พ่อ-ลูก) การปกครองแบบนี้หมายถึงการที่ลูกต้องเชื่อฟังพ่อ ทำให้เกิดวัฒนธรรมไทยในเรื่องการนิยมชมชอบและเชื่อฟังผู้มีอาวุโสโดยไม่มีเสียงคัดค้าน

๒. ต่อมาสังคมขยายออก มีความแตกต่างในกลุ่มชนมากขึ้น ระบบการปกครองแบบเดิมไม่สามารถทำได้ทั่วถึง จึงเกิดการสร้างระบบราชการขึ้น ซึ่งไม่ได้แบ่งแยกหน่วยงานตามหน้าที่ หรือแยกผลประโยชน์ส่วนตัวจากส่วนราชการ มีการสร้างบริวารกันโดยทั่วไปในส่วนท้องถิ่น

๓. การเลื่อนฐานะทางสังคมในสังคมไทย แต่เดิมมาจนปัจจุบันเป็นการแสวงหาก็คือเสรี ความเจริญส่วนบุคคล (Individual mobility) ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงฐานะของกลุ่ม (Group mobility)

^{๓๔}โสภาค ชูพิภุสชัย และ อรรถัย ชื่นมนุชย์, จิตวิทยาสังคม, (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๖), หน้า ๑๒๖.

^{๓๕}ม.ร.ว. พุทธิสถาน ชุมพล, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสภาพแวดล้อมในสังคมไทย, สังคมไทยกับปัจจัยที่ห้า การศึกษา สิทธิเสรีภาพในการเป็นคนอยู่ที่ไหน," วารสารคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, (ม.ย.-ก.ค., ๒๕๑๗) หน้า ๑๑๖.

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก คือ สังคมและคนในสังคม เมื่อเราได้ทราบถึงสภาพของสังคมไทยแล้ว เราจึงควรทราบลักษณะของคนไทยประกอบด้วย John F. Embree³⁶ ได้กล่าวถึงลักษณะคนไทยไว้ว่า "คนไทยส่วนใหญ่มีนิสัยชอบทำอะไรเป็นอิสระหรือนิยมปัจเจกประเพณี Individual behavior คือ ชอบทำอะไรโคตกๆคนเดียว นับถือความคิดเห็นและประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง"^{๓๖} และสมพงษ์ เกษมสิน ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะคนไทยไว้ว่า "ในระดับสังคม ทั้งชาติก็อาศัยรากฐานความสัมพันธ์ระหว่างกันแบบครอบครัวหรือญาติพี่น้อง... ในเวลาเดียวกันแต่ละครอบครัวก็มีผลประโยชน์เป็นการเฉพาะของแต่ละครอบครัว การให้ความดีความชอบ การยกย่องฐานะ การแต่งตั้งข้าราชการ การวินิจฉัยกรณีพิพาท ฯลฯ มักเป็นไปตามผลประโยชน์แห่งฐานะและวงศ์าคณาญาติ"^{๓๗}

ปราโมทย์ นาครทรรพ กล่าวถึงลักษณะสังคมไทยไว้ตอนหนึ่งว่า "สังคมไทยเป็นสังคมแห่งฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ"^{๓๘} ซึ่งคำกล่าวนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ เสน่ห์ จามริก ประโยคหนึ่งว่า "ปัญหาของสังคมไทยทุกวันนี้เป็นปัญหาของความเหลื่อมล้ำ"^{๓๙} คิวยอทธิพลของสังคมชั้นนี้ ลักษณะคนไทยอีกอย่างหนึ่งซึ่ง สุธัติน นำพูลสุขสวัสดิ์ กล่าวไว้คือ "เชื่อดื้อและปลงในเรื่องเกิดมาไม่เท่าเทียมกันว่าเป็นเรื่องบุญทำกรรม

³⁶ John F. Embree, "Thailand: A Loosely Structured Social System," American Anthropologist, v.52 (1950), 183.

^{๓๖} สมพงษ์ เกษมสิน, การปกครองของไทย, (นครหลวง: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), หน้า ๒๔.

^{๓๗} ปราโมทย์ นาครทรรพ, "โครงสร้างอำนาจในระบอบสังคมไทยและบทบาทปัญญาชน," รัฐศาสตร์นิเทศ, ๖(มกราคม-มีนาคม, ๒๕๑๔), หน้า ๔๕.

^{๓๘} เสน่ห์ จามริก, "ปรากฏการณ์เรื่อง การเปลี่ยนแปลงและอนาคตของสังคมไทย," บันทึกการสัมมนาเรื่องเอกลักษณ์ของสังคมไทยในอนาคต, (นครหลวง: หุ่นส่วนจำกัดคิวพร, ๒๕๑๕), หน้า ๑๐๘.

แต่ ไม่คิดที่จะแข่งบุญแข่งวาสนา ผู้ที่เกิดมายากจนก็ยอมรับฐานะอันต่ำต้อยของตนและผู้ที่อยู่เหนือกว่าอย่างหน้าขึ้นว่าเป็นเรื่องของการกระทำแต่ชาติปางก่อน"^{๔๐}

สำหรับลักษณะนิสัยของคนไทยในทัศนะของมยุร วิเศษกุล มีดังนี้

สัญชาตญาณเฉพาะคนจะถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยอะไรก็ได้ แต่ ก็คือรักพวกพ้องมากกว่าระเบียบแบบแผน... คนไทยเคารพบุคคลมากกว่าเคารพระเบียบข้อบังคับ คนไทยชอบทำลายข้อบังคับที่ไม่ได้เขียนไว้ แต่การทำลายประเพณีที่เราไม่กล้าทำลาย อาจเพราะยังอยู่ในระบบหมอบาน... คนไทยมีนิสัยชอบเล่นการพนัน ตกไปกษาที่ชอบเล่นการพนันนั้นเพราะชีวิตเรายังเป็นชีวิตหมอบานอยู่ จำเจกับไถนา จำเจกับชีวิตประจำวันทีนาเมื่อเพราะฉะนั้นต้องการทำให้ชีวิตคั่นเตน ก็หาทางออกด้วยการพนันและไปกษา"^{๔๑}

ลักษณะสำคัญอีกอย่างหนึ่งของสังคมทั่วไป ไม่เฉพาะแต่สังคมไทยคือความเปลี่ยนแปลง ปราโมทย์ แก้วพนา ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมว่า

ในลักษณะของสังคมนั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพราะอะไรสังคมจึงต้องเปลี่ยนแปลง สังคมคงเปลี่ยนแปลงเพราะสิ่งแวดล้อม สื่อสารมวลชน สิ่งเหล่านี้มาเร็วเหลือเกิน อันนี้เราปฏิเสธไม่ได้ ว่าการแพร่วัฒนธรรมหรือทางเทคโนโลยีเราสักระนั้นไม่อยู่ ใคร่ขนาดเผยแพร่มาอย่างรวดเร็ว เพราะฉะนั้นความเจริญในทางเทคโนโลยีก็ดี แนวนิยมหรือค่านิยมจะต้องเปลี่ยนไปตามสิ่งแวดล้อม"^{๔๒}

แม้จะมีผู้กล่าวว่าค่านิยมต้องเปลี่ยนตามสิ่งแวดล้อม แต่ สุจิต บุญบงการ ได้กล่าวว่า "คนไทยเรายังเป็นผู้ที่ยังยอมรับค่านิยมเก่าๆ และประพฤติตามประเพณี

^{๔๐} สุทัศน์ นำพูลสุขสวัสดิ์, "ประชาธิปไตยในท้องถิ่น," ใน ชานูวิทย์ เกษตรศิริ, (รวบรวม), ประชาธิปไตยของชาวบ้าน, (สำนักพิมพ์พิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๒๐๓.

^{๔๑} มยุร วิเศษกุล, "การอภิปรายเรื่องสังคมไทยในอนาคต," บันทึกการสัมมนาเรื่องเอกลักษณ์ของสังคมไทยในอนาคต, หน้า ๔๔-๕.

^{๔๒} ปราโมทย์ แก้วพนา, "การอภิปรายเรื่องสังคมไทยในอนาคต," หน้า ๔๔-๕.

นิยมที่มีมาแต่โบราณ"^{๔๓}

ไพฑูรย์ เครือแก้ว^{๔๔} ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญบางอย่างของสังคมไทย
เกี่ยวกับระบบค่านิยมไว้ว่า

ระบบค่านิยม (Value System) ของสังคมไทย

ค่านิยมหมายถึงสิ่งที่คนสนใจ บรรดาคนเราจะไ้จะเป็น บุชชายกยอง
และมีความสุขที่จะไ้เห็น ไ้ฟัง ไ้เป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคมจึงเป็นวิถีของ
การจัดรูปความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่น
สำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของคนในสังคม

ค่านิยมที่สำคัญบางอย่างของสังคมไทย

เมื่อพิจารณาสังคมไทยโดยทั่วไปแล้ว พอจะจำแนก "ค่านิยม" ใหญ่ๆ
ที่เป็นตัวกำหนดค่านิยมและพฤติกรรมในชีวิตของคนไทยไ้ดังนี้

๑. คนไทยยกย่อง "เงิน" (Wealth)

"เงิน" ในที่นี้ หมายถึงความมั่งคั่ง หรือทรัพย์สินทุกชนิดที่ประกอบ
เป็นฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคล หลายๆครั้งคุณค่าของบุคคลมิไ้ขึ้นอยู่กับลักษณะ
หรือคุณความดีของเขา หากขึ้นอยู่กับเงินที่เขามีอยู่ ซึ่งไปมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์
ของเขากับคนอื่น เช่น ทำให้คนในสังคมทั่วไปเคารพนับถนอบเกรงกลัว เงินมีอิทธิพล
และสามารถเปลี่ยนแปลงไ้แม้กระทั่งศีลธรรม และอุดมการณ์ของชีวิตคนไทย คน
หลายๆคนต้องโกง ลักขโมยและเป็นโจรปล้นฆ่าคนอื่น เพราะเงินเป็น "ค่านิยม"
ที่สำคัญในชีวิตของเขา

^{๔๓}สุจิต บุญบงการ, "อุดมการณ์กับสังคมไทยปัจจุบัน," ใน ฉัตรทิพย์
นาถสุภา, (รวบรวม), อุดมการณ์กับสังคมไทย, (นครหลวง: สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๕๕.

^{๔๔}ไพฑูรย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทยและหลักการพัฒนาชุมชน
(พระนคร: หางหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์เกื้อกูล, ๒๕๐๖), หน้า ๒/๑-๒๗.

๒. คนไทยยกย่อง "อำนาจ" (Power of Authority)

อำนาจตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงอำนาจเด็ดขาด เป็นสิ่งที่คนไทยทั่วไปยกย่องและปรารถนาที่จะได้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการให้คนยกย่องนับถือและเกรงกลัว นอกจากคนต้องการอำนาจแล้ว คนทั่วไปก็ยังยกย่องเคารพบุคคลตามอำนาจที่เขาถือด้วย เป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับสังคมไทยที่มีค่านิยมเช่นนี้จะนับคุณค่าของคนจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความดีหรือความสามารถ หากขึ้นอยู่กับอำนาจและตำแหน่งหน้าที่ของเขา ดังนั้นจึงเห็นได้ชัดว่าคนหนุ่มสาวของไทยมักหลีกเลี่ยงงานที่ใช้ความสามารถและทำความดีแก่สังคม หากเสาะแสวงหาทางที่จะแสดงอำนาจได้ ทั้งนี้โดยเหตุผลที่มีอยู่ภายใต้จิตสำนึกเพียงอย่างเดียว คือเขาถูกสั่งสอนให้มีความนิยมยกย่องและปรารถนาอำนาจ

ค่านิยมทั้งสองอย่าง คือ "เงิน" และ "อำนาจ" นี้ ไม่ใช่เป็นเพียงค่านิยมในสังคมไทยเท่านั้น หากเป็นของสากล และถ้าจะเปรียบค่านิยมทั้งสองนี้ระหว่างชาวกรุงกับชาวชนบทแล้ว เงินและอำนาจก็มีความหมายต่อชาวกรุงมากกว่า

๓. คนไทยยกย่องความเป็นผู้ใหญ่ (Seniority)

ความเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นค่านิยมของสังคมไทย พอแบ่งออกได้ดังนี้คือ

- ก. มีตำแหน่งและฐานะทางสังคมหรือทางราชการสูง
- ข. หมายถึงผู้สูงอายุ
- ค. หมายถึงอายุราชการ หรืออายุของการทำงานเฉพาะมานาน

คนไทยทั่วไปนับถือและยกย่องผู้ใหญ่ บุคคลผู้เป็นผู้ปกครอง ผู้บังคับบัญชา ฯลฯ เพราะถือว่าเป็นผู้มีอายุมาก ทำงานมานาน ได้มีประสบการณ์ชีวิตมามาก ย่อมเป็นผู้ที่ฉลาด สุขุม เข้าใจโลกและชีวิตดีลึก ดังนั้นจึงเชื่อกันว่าผู้ใหญ่ทำอะไรไม่ผิด ผู้น้อยต้องเกรงกลัวเคารพเชื่อฟัง และให้เกียรติแก่ท่าน

๔. คนไทยยกย่อง "จิตใจนักเลง"

จิตใจนักเลงที่เป็นค่านิยมของคนไทยทั่วไป หมายถึง

- ก. มีจิตใจสปอร์ต (Sportmanship) คือมีจิตใจกว้างขวาง ไม่ตระหนี่ ไม่ถือตัว ไม่เห็นแก่ตัว มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบผู้น้อย ชอบจ่าย

เงินเลี้ยงเพื่อนหรือผู้น้อย

ข. มีลักษณะเป็นชายแท้ คือ เป็นคนกว้างขวาง รักเพื่อน ซื่อสัตย์
ต่อเพื่อน กล้าหาญ เข้มแข็ง สู้บพู้หรี คิมเหล่าและเทียวผู้หญิงเป็น มีความเสียสละ
เป็นตัวของตัวเอง เข้มแข็ง เค็ดชาก

ค. มีลักษณะรักและพิทักษ์ลูกน้อง (Benevolence)

ลักษณะของการมีลูกน้อง มีพรรคมีพวก เป็นลักษณะอันสำคัญยิ่ง
ของสังคมไทยอันหนึ่ง โดยเฉพาะการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจในหน้าที่วังราชการ
และอำนาจในการเมืองทั้งหลาย

๕. สังคมไทยนิยม "การเป็นเจ้านาย"

ทุกคนในสังคมปรารถนาและสั่งสอนลูกหลานให้พยายามเป็นสมาชิก
ของชนชั้นที่สูงกว่า ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่าเป็นชนชั้นเจ้านาย แม้แต่คำอวยพรของผู้
ใหญ่ ขอให้เติบโตขึ้นมาเป็นเจ้าคนนายคน ดังนั้นการเป็นเจ้าเป็นนายจึงเป็นค่านิยมอันสำคัญยิ่งอันหนึ่งของไทย

ลักษณะการเป็นเจ้าเป็นนาย พอลจะแบ่งออกได้เป็น ๓ อย่าง คือ

ก. ใ้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งมีเกียรติในทางสังคม จากพระเจ้าแผ่นดินหรือจากรัฐบาล คือการเป็นข้าราชการ การได้รับยศถาบรรดาศักดิ์ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่างๆ

ข. การทำงานเบา หรือมีอาชีพที่ต้องนั่งโต๊ะ หรือมีกันอยู่โดยไมต้องทำอะไร รวมไปถึงการถูกเหยียดหยามการทำงานหนัก คว้ามือและแรงกาย คนไทยจึงไม่นิยมทำงานหนัก

ค. การมียศถาบรรดาศักดิ์ มีอำนาจหน้าที่ มีบริวาร รวมไปถึงผู้มีตระกูลดี มีเงินทอง มีการศึกษาสูง เป็นต้น

๖. สังคมไทยยกย่องความใจกว้าง

โดยทั่วไป คนไทยนิยมคนที่มีใจบุญ เฉพาะอย่างยิ่งตามชนบทต่างๆ การมีจิตใจเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นค่านิยมที่สำคัญอันหนึ่ง การมีใจกว้างขวางนี้ยังรวมถึงการมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนบ้าน ต่อแขกแปลกหน้า และต่อสัตว์เลี้ยงคควย

๗. คนไทยยกย่องความกตัญญูของคน (Gratitude)
 ลักษณะค่านิยมข้อนี้เป็นที่ทราบกันดี คนที่กตัญญูคุณคน เป็นคน
 ที่ได้รับความรัก และยกย่องว่าเป็นคนดีในสังคม

๘. คนไทยยกย่องปราชญ์ (The Wise)
 การยกย่องผู้มีวิชาความรู้หรือปราชญ์ เป็นของที่มีมาแต่ดั้งเดิม
 สมัยโบราณ คั้งนั้นการเป็นครู มีการศึกษาสูง มีปรัชญาสูงๆ จึงเป็นเรื่องที่คนไทย
 ถือว่าเป็นของมีเกียรติมาก

๙. สังคมไทยยกย่องความเคารพขนบธรรมเนียมที่ต่ำที่สูง (Propriety
 of etiquett)

การเคารพขนบธรรมเนียมที่ต่ำที่สูง พุคจาอนนอม ฐักเ็กรูฐักผู้ใหญ่
 เคารพผู้สูงอายุหรือฐานะทางสังคมสูงกว่า รวมทั้งความสุภาพเรียบร้อย เจริญ
 เนื้อเจริญตัว ฯลฯ เป็นลักษณะอันสำคัญอันหนึ่งของไทยที่คนทั่วไปตระหนักดี

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย